

אפשר למות בכבוד — גם בישראל.

הגיוני, מספרת אחות, בין ריצה עם מגש עוגות לחרר מס' 6 לבין ליטוף חולה צנומה, בעלת עיניים כבדות, היושבת בחדרה"ט לוויזיה. הרי יש לי בבית בעל וילדים. ויום יום אני מחליטה שהיום אני אעזוב בזמן, ואקח את הילדים לקרקס או להצגה. אני לא מסור גלת לעזוב. אני תמיד יודעת שכשאחזור למחרת אולי יחסר לי משהו. החולים בהוט פיס מחלחלים כליכר עמוק לנשמה, שהם נעים חלק ממני. מי שפחה."

למות בבית!

בין שאר ביתני בית-החולים, על הכביש המרכזי, נמצא ביתן 32. מבחון אין רואים דבר היכול להעיד על מה שקורה בפנים. ליד שלט ירוק הנושא את מספר הבית, ישנו שלט ירוק וצנוע, שעליו כתובה מילה אחת — הוספיס. מי שצריך — יודע.

הביתן מעוצב בטוב טעם. הקירות מכוסים בתמונות רבות. נקצה המיסגרת של רוב התמונות יש שלט קטן ומוזהב — לצוות הווספיס, תודה על טיפולכם המסור ב... ז"ל. ממישפחת... תמיד עם ה"ל בסוף. לכאן באים כדי למות. מכאן כבר לא יוצאים. המקום הזה נותן טיפול מסור ויוצא-דופן. מדוע אין מקומות נוספים כאלה בארץ? להתקבל לכאן זה מאוד קשה. לפה מגיעים חולים בשלים, בשלבים למות. המקום הוא מין טרגיזט בין החיים לבית-הקברות. אביו של משה נמצא בהוספיס כבר שלושה שבועות. הוא טופל בבית-החולים רגיל, במחלקה האוני-קולוגית. לפני חודש קרה הרופא למשה וביקשו להוציא את אביו מבית-החולים. לנו אין עוד מה להציע לו, אמר הרופא. תנו לו למות בבית, הוסיף.

משה התרגז מאוד. הוא מטפל בוגרי-הורים, ואין באפשרותו לטפל באביו החולה בבית. גם אמו אינה אשה בריאה. הוא ביקש כי ימצאו לאביו מוסד. נמצא מקום בעוד שלושה חודשים.

מה הם חשבו כשהודיעו לי שמצאו פיתרון בעוד שלושה חודשים? הרי מחלתו של אבא לא תארך יותר מחודש, חודש וחצי? בסופו של דבר נוצר הקשר עם הווספיס ואביו התקבל. כעת מחכה המישפחה לסוף. משה מצוין זאת בכיורו. נראה כי כל העניין עליו לטורח.

זה אולי יעזוב כמה אנשים, אבל — הרבה מישפחות של מאישפיים במחלקה רואים במקום פיתרון נוח להם, ולא בדיוק חושבים על האב, שגידלם.

מה אני צריך את זה? שואל את עצמו בחור, התופס מקום בחדר-ההסכה כדי לעשן סיגריה. כשאמר לי לקחת את אמי הביתה, נתתי לרופא בבית-החולים את מפתחות דירתה ואמרת לי שחשוב לי להביא את אבא. אני לא מסוגל לטפל בה."

כשהוא מבין שגישתו אינה אהודה, הוא מתחיל להתגונן: אני לא יכול לטפל בה. יש לי אשה וילדים. יש לי החבילה שלי. בבית אני לא יכול לדאוג לה כמו שצריך. פיסית אין לי האפשרות. היא צריכה מעברים מיר חרים, והמיסדרון שלנו ברירה צר."

הוא מוסיף להתגונן: המדינה צריכה למצוא פיתרון לאנשים כאלה. כשנשאל אם בתור בן אין זה גם מתפקידו, הוא קם בזעם, ויתר על הסיגריה ועזב.

מתכונים לבעל

לא כל מישפחה יכולה לעמוד בנטל של טיפול בחולה. יש הוצאות כספיות לא-מעטות. לעיתים צריך להזיק מטפלת צמודה. לעיתים החולה מחובר לקטטר. זה לא נעים לחיות בבית אחד עם אדם הנוטה למות. אף אחד לא אוהב לחיות בצמידות שכזו עם המוות. אבל כשסירב אחד העובדים כי באחד הימים פנה אליו אחד החולים ואמר לו: "במקום הזה, כפעם הראשונה בחיי, אני מאושר,

הוספיס בלטינית פירושו אכסניה או הכנסת-אורחים. לביתן 32 בבית-החולים שיבא תל-השומר לא באים לשם האכסניה או הכנסת-האורחים, לכאן באים כדי למות. למות בכבוד.

גישתו הבסיסית של כל הצוות המטפל בהוספיס היא, כי לכאן לא באים כדי למות בכבוד, אלא כדי לחיות בכבוד במשך הזמן שנותר.

אני לא מסוגלת לעזוב עכשיו. אני לא יכולה לבוא איתכם. תקח את יניב ותסעו, ביקשה אריאלה מבעלה, ביום-השבת, בשעות-הצהריים, עת יצאו מחדרו של אביה. כל המישפחה של אליעזר, אביה של אריאלה, הגיעה כדי להיפרד ממנו. הם יודעים כי נותרו לו שעות מעטות לחיות. אני יודעת שכפעם הבאה שאפגוש את אבא זה כבר יהיה בהלווייה שלו, — אמרה לבעלה. היא התכוננה בכנה, יניב בן ה-4, הסתובבה בהחלטיות וחזרה לחדרו של האב. כעבור דקות אחדות הם נסעו. כשעה לאחר-מכן אי-בר האב את הכרתו, יומיים לאחר-מכן, כשי-ביקרנו שוב בהוספיס, התבררנו כי אליעזר נפטר בשבת אחרי-הצהריים.

ההוספיס בבית-החולים שיבא נוסד על-ידי מייסד הבריאות בשיתוף קופת-החולים והאגודה למילחמה בסרטן. המקום ממומן על-ידי מייסדי-הבריאות וקופת-החולים, אך הוא מנהל על-ידי האגודה למילחמה בסרטן.

המישאלה האחרונה

צוות הווספיס הנהיג מסורת של מילוי מישאלתו האחרונה של כל חולה. מייד בהתקבלם לאישפוז, במהלך ראיון-הקבלה נשאלים החולים על מישאלה שכזו.

חולה אחד, בחור צעיר, ביקש לנסוע לבקר בעירו במכוננית ב"מ וז לבנה עם חתיכה בלונדית. נוצר קשר עם איזו רחוב. המישאלה סוּר מפה. ויטה רחוב, אשתו של איזו רחוב (יבואני ב"מ-ז) התנדבה לניסוח ולדאוג למישאלות אחרות של החולים.

בחורה בת 21 ביקשה כי יסריטו סרט על חייה. צוות-הצילום הגיע לבית-החולים. שעותיים לפני הצילום היא נפטרה.

הרבה פעמים זוהי המישאלה היחידה שמתמלאת לחולה במשך כל חייו. כמה אירועי הוא שעליו להגיע להוספיס ולזכות רק פה, לפני מותו, למילוי המישאלה! מחייך אחד העובדים.

אנשי הצוות הרפואי והסיעודי הם עובדי האגודה. מטרת המפגש היא לשמש חולי-סרטן סופניים, חולים שהטיפול המרפא בהם הסתיים, ואין עוד מה לטפל בהם. גורלם נגזר למות.

הרגש בהוספיס הוא על טיפול תומך — טיפול להרגעת-כאבים, בעיקרו. וגם על גידולן להקל על החולה ומישפחתו, בסבל הריגשי והחברתי שהם והחולה עוברים.

חשוב לנו לעזור לחולה להתגבר על כאביו הפיזיים, ולהקל עליהם ככל שניתן. אבל באותה המידה חשוב לנו שיהיה לו טוב מבחינה ריגשית, עד כמה שהרבר ניתן, שיר-גיש שהוא המרכז, שמכבדים אותו ושמנסים להתנעים את זמנו, מספר אחד מעובדי הווספיס, הנמצא במגע טיפולי במשך רוב שעות היום והלילה, הן עם החולה, הן עם המישפחה.

עובר זה, ככל שאר הצוות הרפואי והסיעודי של המקום, אינו מכיר מושג של מישרה, מישמרת וכדומה. העובדים נמצאים במקום שעות רבות מעבר לזמן הרגיל. זה נשמע לא

משוגעת, שקרנית

(המשך מעמוד 13)

תבים הפרלמנטריים עדיין מתבלבלים ונר-הגים לקרוא לו עוריאל ולדמן.

הקולות ברחו

פילוג בהתחיה היה קטלני וגם להופעת "מולדת", שקמה כמה חודשים אחריו. אילו היתה התחיה נותרת מאוחדת, לא היה רחב-הכף זאבי לוקח הימור פוליטי כזה.

בבחירות 1988 נגסו "צומת" ו"מולדת" בהתחיה בכל פה. "צומת" ניסתה ליצור דגם אחר של מיפלט-ימין המרבת בטיעונים ביטחוניים, המתנגדת לכפייה הרתית, והערי סקת גם בנושאים אחרים, מלבד שלמות-הארץ. "צומת" לקחה מהתחיה את מצביעיה הניציים של ההתיישבות העובדת.

"מולדת" נגסה בפליטי מאיר כהנא וצבי בור הימני שחיפש אחרי האינתיפאדה, מסר ברור וחר-משמע, ומצא אותו בדמות ה"טרא נספר". התחיה איכרה מהאטרקטיביות שלה, וירדה בבחירות מחמישה לשלושה מנדטים. היא גם המיפלגה היחידה בארץ שירדה לא רק באחוזים אלא גם במספר מצביעים. בבחירות הקודמות זכתה ב-83,037 מצביעים, ואילו ב-1988 ירדה ל-70,730 מצביעים.

מכיוון שהסקרים ניבאו לה מנדטים רבים בהרבה מכפי שזכתה, ובהתאם לכך חישוב גם מנהיגיה את הכספים שהוציאו בבחירות, היא נקלעה לחובות קשים ונאלצה לסגור רבים מסניפיה, כאשר "צומת" ו"מולדת" שקימצו בהוצאות הבחירות, פרוחת, ו"צומת" מפרס-מת מודעות-ענק בעיתונות היומית.

אבי פרחן, דובר התחיה: "אחרי הבחירות אומנם נסגרו סניפים, אבל כעת נפתחים מחדש סניפים המממנים את עצמם. אנו גם מנסים לאחד סניפים קרובים גיאוגרפית, כי תקציבית אי-אפשר לעמוד ברישות הפני-לים. יש לנו עדיין חובות, אבל אינני יודע בדיוק כמה. עם "מולדת" יש שיתוף-פעולה פורה, אבל אין עדיין מגעים על איחוד. לדעת, בסוף יהיה איחוד מחוסר-ברירה, מפני שיתקבלו חוקים כמו העלאת אחוד-החסימה."

למרות טענות פרחן על התאוששות התחיה ועל הרומיניזציה שלה בין שלוש מיפלגות הימין — נראה שאין מנייה-רבים בדיוק כך. בכירים ב"מולדת" טוענים שלפי סקרים שבדיקה השלטת, אילו היו נערכות כיום בחירות, היתה "מולדת" עוברת את התחיה במידה רבה, וגם "צומת" תשתווה אליה.

ההתחיה אין כיום מנהיגים כריזמטיים, נישמת-אפה של כל מיפלט-ימין, וגם לא מסרים מושכים. היא גם משלמת היום את מחיר חוסר-נכונותה ללכת בכיוון של דמו-קרטיוזיה ופתיחת השוורת.

כל לקראת הבחירות האחרונות, כשכמעט גם המיפלגות בחרו במועמדיהן בצורה דמוקרטית, שריינו בהתחיה ארבעת המקומות הראשונים, וההתמודדות החלה רק על המקום ה-5. למעשה נחסמה בה כל שיכבת הביניים, שרבים סוברים שהיא מוכשרת יותר מהאוליגרכיה השלטת. למשל: עורך-הדיון אליקים העזני; הדובר אבי פרחן; ראש המועצה האזורית שומרון, בני קצובר; יושבי-ראש סניף תל-אביב דני רייך.

נראה שרק איחוד עם מיפלגות הימין האחרות יוכל להציל את התחיה מהמשך ההתפוררות. אולם הדרך לאיחוד כזה נראית ארוכה וזרועת-מוקשים. "צומת" מסרבת כמי עט לכל שיתוף-פעולה עם התחיה ו"מולדת". גם איחוד עם "מולדת" ייתקל בקשיים רבים: "מולדת" מתחוקת, ומדוע שתסכים? לא ברור גם איך יצליחו הצדדים להגיע להסכמה על חלוקת המקומות ביניהן וגם על רעיון הטרנספס.

עובדה אחת מלמדת יותר מכל על מצבה של התחיה: היא התנועה היחידה בכנסת שיש יותר ייצוג לפרושה (4), מאשר לה עישה. רפול (צומת), הפרופסור יאיר שפרי נצק (מולדת), חנו פורת (מפר"ל) וצחי הנגבי (ליכוד) — כולם היו בעבר בהתחיה.

וכתאום הם ירו

(המשך מעמוד 10)

צריכים להבין את התמונה: ארבעה אוטור-בוסים בטרם, ברוח קטן בין זה וזה, לפנייהם נערי נחלין, ועוד לפנייהם, מחוץ לטווח-העין של יושבי-האוטובוסים, הצבא והיריות. לא יכול להיות שאי-אפשר להפסיק את זה.

גידעון ספירו יורד מהאוטובוס, ופוסע קדימה, אל הקרב המתחרש בין נערי-נחלין ובין הצבא, שהצליח לפרוץ את גושי-הילדים החוסים. רביסון עצבני מאוד, מלווה בשני חיילים, הגיע אל איזור האוטובוסים.

"מה אתם יורים?"

הקצין לא עונה, וההתכתשות מלפנים נמשכת. שוב אנבים, ושוב יריות, למרות שיש כאן קצין, הוא לא רוצה לדבר עם אף אחד, ולמרות שיש לחייל שלידו מכשיר-קשר, ההתנגשות נמשכת וגידעון ספירו הולך קדימה, ואני לידו, כי לא יכול להיות שהצבא הנה ימשיך להשתולל, אבל היריות נמשכות, ולכן שוב נסוגים, כי מי יודע אם לא נגמור את היום אצל הד"ר דג'אני, בבית-החולים אל-מוקאסר.

"מה אתה רץ?" שואל אותי הגבוה, שעשה קודם סימני "וי" לילדים הקטנים, והוא פוסע בצעדי-ענק ליד, נמלט מהאוטובוס הראשון כשור אל האוטובוס האחרון, "לא שמעת יריות בחיים שלך?"

מוחמד דראושה, חיורר מאוד, יורד מהאוטובוס והולך לכיוון האנבים והחיילים. פייעל אל-חסייני ומוחמד מיעארי הולכים לידו, ואל-חסייני מנסה לגייס את כל כוחה-מנהיגות שלו כדי להרגיע את היריות זורקי-האנבים, אבל הם לא נשמעים לו, כשם שלא נשמעו למוכרח הכפר, ולא לאף אחד. עכשיו אני מבין את פאיו, שאמר לי שיהיו כאן ירי וית. אה הצבא נכנס לכפר, אומרים ילדי נערי נחלין, הוא צריך לדעת שהוא נכנס הנה ככובש. והם אומרים את זה באנבים, ובמחסר מיהרה, ואין לאיש השפעה עליהם, גם לא למבוגרים יותר שהיו מוכנים אולי להסדרים שקטים אחרים. ואם יש אנבים, יש יריות, ויש לדג'אני עבודה.

המו"מ

איכשהו, אחרי רבע שעה, מגיעים למגע של דיבור. הקבוצה היהודית-ישראלית מגייסת לעזרתה את העברית ואת סיגנון-הדיבור הצבאי, הצבא נרגע, נערי-הכפר אינם בסכיבה, והמשא-ומתן מתחיל. אתם לא רוצים שחום? שואל אחד התושבים את החיילים.

"בירדן", משיב חייל אחד.

הרביסון, שחיליו דחפו קודם לכן את מיעארי באכזריות של חיילים צעירים נטולי תודעה פוליטית, מתדיין איתי עכשיו על תנאי הפינוי. יש כאן שלושה נושאים על הפרק: תושבי-נחלין רואים כפלישת הצבא אליהם כפריה, ולפיכך הם היו זכאים לזרועת אנבים. השאלה הישראלית נוטה לקבל את העמדה הזאת, אם כי אחד מהם אומר ש"אי-אפשר להאשים אותם אחרי כל הדיכוי, שזו בעצם אמירה די אופוזיציונית, גערה מרומזת לנחלינים שלא התאפקו גם כאשר מגיעים אליהם אורחים. רראושה מואשם על-ידי הקצין בקיום אסיפה ללא-רשיון, והטענה שלא רק שזה לא נכון, אלא שבמילא הכל נגמר לפני שהצבא נכנס, איננה משנה דבר, והצבא דורש מהאוטובוסים לצאת מהכפר. הנחלינים מפחדים מאוד, בעליל. אם האוטובוסים ייצאו והצבא יישאר, זה ייגמר רע מאוד. מישהו מהקבוצה הישראלית קולט את המצב ומציע ש...כולנו נישאר כאן עד שהצבא ייצא, אבל התגובה המתעלמת להצ"ע הזאת מוציאה את האוויר מסיום המישפט שלו.

נצא ביחד, מציעים אנשי האוטובוסים. "ביחד, ביחד", משקר באדישות כובש-נחלין, והאוטובוסים זזים, מופנים על-ידי הג'יפים לדרך אחרת, המוציאה אותם אל עמקיה-האלה, וארץ הנש נשארה מאחור, עם אנשי נחלין וצבא-ההגנה-לישראל, שירה גם כי.